

DOI: 10.18276/sip.2016.43/2-27

Stanisław Skowron*

Łukasz Skowron**

Marcin Gašior***

SZANSE I BARIERY WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ PRZYGRANICZNYCH REGIONÓW POLSKI I UKRAINY Z PERSPEKTYWY WYBRANYCH INSTYTUCJI DIALOGU SPOŁECZNEGO

STRESZCZENIE

Artykuł przedstawia wyniki badań na temat opinii wybranych instytucji dialogu społecznego w regionie lubelskim, dotyczących możliwości i utrudnień współpracy gospodarczej oraz rozwoju przedsiębiorczości na Ukrainie, w szczególności w regionie przygranicznym obwodu wołyńskiego. Tematyka badań dotyczyła następujących obszarów problemowych: a) wiedza o rynku ukraińskim, b) skłonność do podjęcia współpracy z odpowiednimi instytucjami po stronie ukraińskiej, c) bariery takiej współpracy, d) oczekiwania wsparcia dla takiej współpracy oraz e) ocena atrakcyjności rynku ukraińskiego w opinii przedstawicieli instytucji dialogu społecznego.

Słowa kluczowe: rynek ukraiński, współpraca przygraniczna, instytucje dialogu społecznego

Wprowadzenie

Sytuacja obszarów przygranicznych rynku Polski i Ukrainy jest dość specyficzna. Z jednej strony bliskość terytorialna i kulturowa obu obszarów skłaniają do przyjęcia założenia, że rynki obszaru przygranicznego są wzajemnie intuicyjnie

* Politechnika Lubelska, adres e-mail: s.skowron@pollub.pl.

** Politechnika Lubelska, adres e-mail: lukasz.m.skowron@gmail.com.

*** Politechnika Lubelska, adres e-mail: gasior.m@gmail.com.

znane obu stronom. Z drugiej strony nasze (tj. polskie) doświadczenia okresu transformacji rynkowej oraz integracji z Unią Europejską ukazują obiektywnie dystans, jaki dzieli infrastrukturę obu rynków.

Doświadczenie współpracy przygranicznej obu państw datuje się od 1992 roku. W procesie tym szczególną rolę przypadła inicjatywie projektu Związku Transgranicznego Euroregion BUG, powołanej do życia w 1995 roku z inspiracji władz samorządowych i administracji państwowej¹. Inicjatorzy projektu mieli świadomość, że proces zbliżania się do siebie obu przygranicznych regionów musi uwzględniać istotę regionu jako metastruktury rozproszonej, w której polityka rozwojowa musi być ukierunkowana na realizację celów różnorodnych podmiotów współtworzących te regiony w procesach ich własnej aktywności (Stachowicz, Stachowicz-Stanusch, 2008), a ponadto kształtować tożsamość każdego regionu w dynamicznym społecznym procesie „tworzenia i nadawania sensu” (Ravasi, Schulz, 2006; Hatch, Schulz, 2004).

Projekt Euroregion BUG jest realizowany w postaci szerokiego strumienia wielorakich inicjatyw społecznych i gospodarczych, koordynowanych przez odrębne instytucje i podlegających okresowemu monitoringowi uzyskiwanych efektów. Spośród najważniejszych inicjatyw należy wymienić: wspólną polsko-ukraińską strategię współpracy transgranicznej na lata 2005–2015; kilkadziesiąt prorozwojowych projektów transgranicznych podejmowanych w obszarze Euroregionu, realizowanych dzięki funduszom europejskim; inicjatywy programowania i monitorowania procesów rozwojowych obu przygranicznych regionów (Mostovenko, Levchuk, 2010; Wójcik, 2007; Czyżkowicz, Opala, 2011; Fedosova, 2011). Do projektu Związku Transgranicznego Euroregion BUG nawiązuje ocena możliwości angażowania instytucji dialogu społecznego w przygranicznych regionach Ukrainy w celu ułatwienia współpracy gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości. Autorzy publikacji wychodzą z założenia, że zmiany w sferze wiedzy i mentalności lokalnych społeczno-

¹ Euroregion BUG został utworzony w celu rozwoju współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach: zagospodarowania przestrzennego, komunikacji, transportu i łączności, oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki, ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego, likwidacji zagrożeń i skutków klęsk żywiołowych, rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych. Celem tego projektu jest inspirowanie, wspomaganie i koordynacja współpracy transgranicznej samorządów, społeczności lokalnych i władz administracyjnych z obszarów przygranicznych położonych wzdłuż granicy na rzece Bug.

ści stanowią najbardziej finalny i trwały efekt procesu rozwoju takiej współpracy². Uzyskane wyniki pozwolą ocenić, jak „odległy” z naszej perspektywy jest region i rynek przygraniczny Ukrainy na przykładzie obwodu wołyńskiego. W badaniu postawiono następujące pytania:

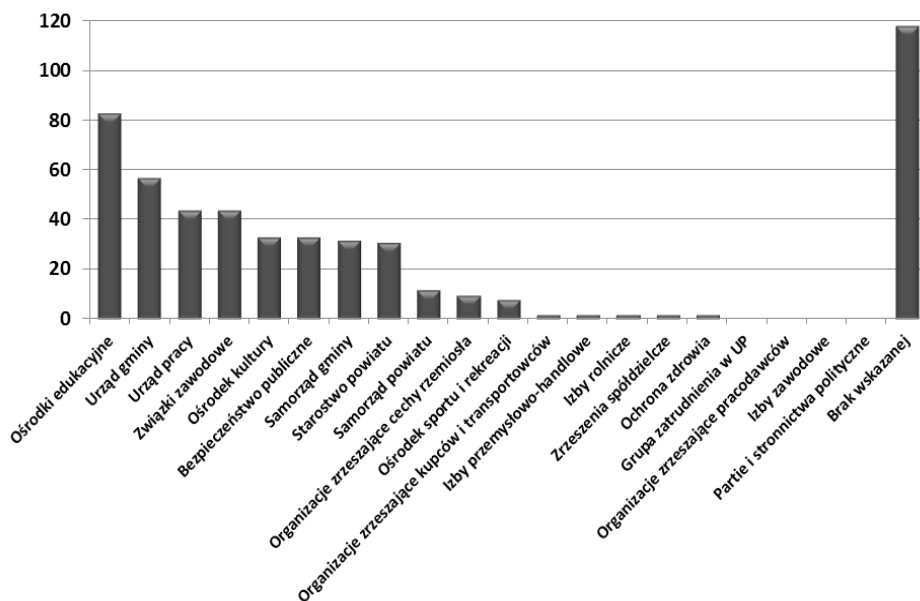
- jaki jest poziom wiedzy o rynku ukraińskim w opinii instytucji dialogu społecznego;
- czy instytucje te są skłonne do podejmowania współpracy transgranicznej i jakie dostrzegają w związku z tym bariery;
- czy rynek ukraiński jest dla nas atrakcyjny i w jakich wymiarach;
- jakiego wsparcia ze strony naszego państwa mogą oczekiwać instytucje dialogu społecznego w przypadku rozpoczęcia bądź kontynuacji współpracy z partnerami z Ukrainy.

1. Charakterystyka narzędzi i próby badawczej

Badania przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety bezpośredniej, dobór próby badawczej był zaś intencjonalny i opierał się na wiedzy na temat instytucji dialogu społecznego, jaką posiadały władze samorządowe. One również umożliwiały nawiązywanie kontaktu z respondentami. Badania miały na celu zebranie opinii oraz ich wartościowanie przy użyciu skali interwałowej. Wzięło w nim udział 519 respondentów reprezentujących różne typy instytucji dialogu społecznego (rysunek 1). Najliczniej reprezentowane były ośrodki edukacyjne (16% próby), urzędy gminy (11%), urzędy pracy i związki zawodowe (po 8,5%). Badaniem objęto także przedstawicieli ośrodków kultury, jednostek związanych z bezpieczeństwem publicznym (6,4%), samorządów gminy (6,2%) i starostw powiatu (5,97%).

² Analizy „twardych” efektów współpracy transgranicznej ukazują się w cyklu opracowań poświęconych problematyce obszarów transgranicznych, przygotowywanych przez pracowników Urzędu Statystycznego w Lublinie. Zawierają one zestaw podstawowych informacji statystycznych o poszczególnych jednostkach administracyjnych wchodzących w skład Euroregionu Bug (Jakubowski, 2011). Dane na temat współpracy przygranicznej obu krajów znaleźć można również w opracowaniach Głównego Urzędu Statystycznego Ukrainy, por. Statistical data published by State Committee of Statistic in Ukraine (2012).

Rysunek 1. Respondenci uczestniczący w badaniu według typu instytucji (liczba wskazań)

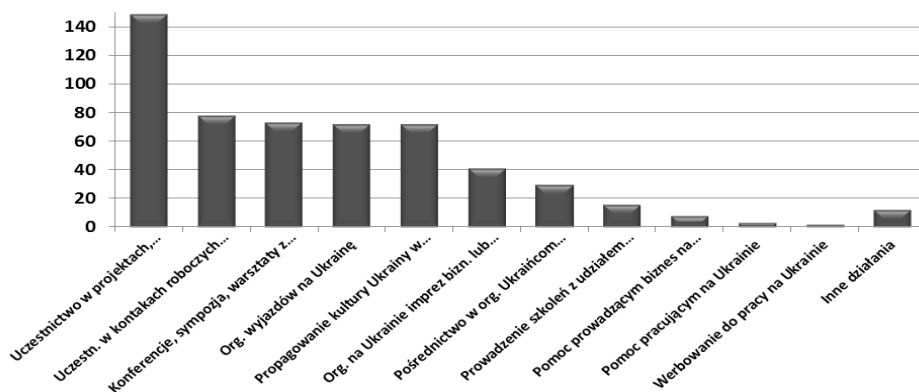

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonego materiału badawczego.

Poziom doświadczenia w kontaktach roboczych z Ukrainą jest ogólnie przeciętny i mocno zróżnicowany w zależności od obszaru aktywności społeczno-gospodarczej. Posiadanie kontaktów roboczych z Ukrainą zadeklarowało 51,8% respondentów. Jednocześnie brak takiego doświadczenia wskazało 46,1% badanych.

Kontakty robocze przybierają zróżnicowane formy (rysunek 2). Najczęściej wymieniane było uczestnictwo we wspólnych projektach i programach (28,7% odpowiedzi), nawiązywanie kontaktów roboczych z lokalnymi samorządami (15,0%), organizowanie lub udział w konferencjach, sympozjach, warsztatach o charakterze międzynarodowym (14,1%) oraz organizowanie wyjazdów na Ukrainę i propagowanie jej kultury na terenie województwa lubelskiego (po 13,9% odpowiedzi).

Rysunek 2. Formy kontaktów roboczych z Ukrainą (liczba wskazań)

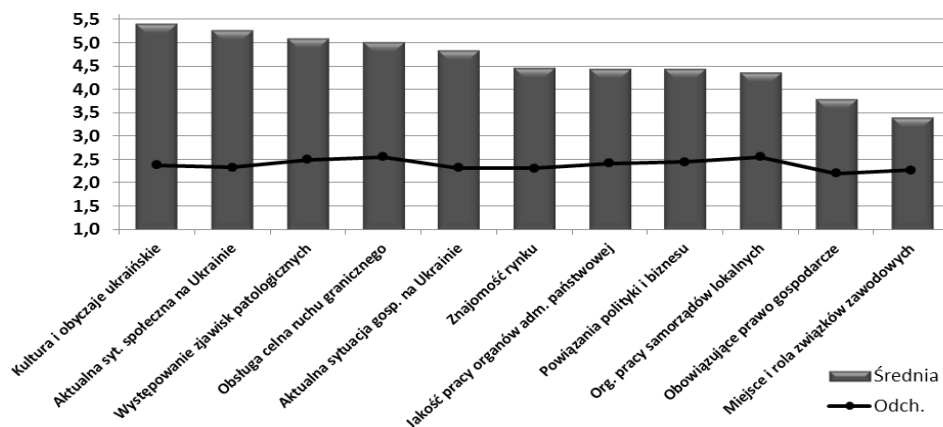
Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonego materiału badawczego.

2. Poziom wiedzy o rynku ukraińskim

W pierwszej części badania diagnozowano poziom wiedzy odnośnie do Ukrainy w kontekście rozwijania współpracy ze stroną ukraińską. Wyniki badania przedstawia rysunek 3.

Poziom wiedzy o rynku ukraińskim respondenci ocenili dość krytycznie, przy stosunkowo dużej rozbieżności wyrażanych opinii. Najwyżej oceniona została wiedza o kulturze i obyczajach Ukraińskich (średnia ocen 5,40), następnie wiedza o aktualnej sytuacji społecznej (5,26), występowaniu zjawisk patologicznych (5,10) i obsłudze ruchu celnego (5,01). Najniżej oceniono wiedzę na temat organizacji pracy samorządów lokalnych (4,38), obowiązującego prawa gospodarczego (3,80) oraz miejsca i roli związków zawodowych (3,40). Badania potwierdziły, że doświadczenie kontaktów roboczych przekłada się na wzrost poziomu wiedzy oraz skutkuje większą jednorodnością wyrażanych opinii.

Rysunek 3. Poziom wiedzy o rynku ukraińskim
(w skali 1–10, gdzie 10 oznacza najwyższy poziom wiedzy)

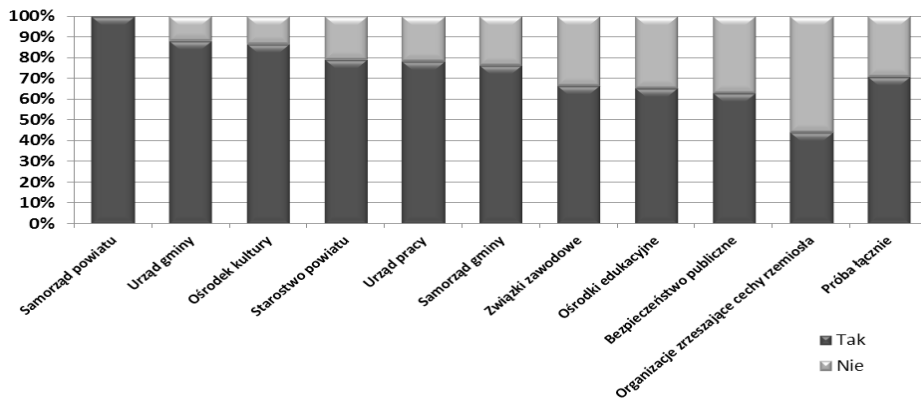
Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonego materiału badawczego.

3. Skłonność do podjęcia współpracy oraz potencjalne bariery

W prowadzonym badaniu przedstawiciele instytucji dialogu społecznego zostali także zapytani o skłonność do podjęcia współpracy ze stroną ukraińską. Pozyskane dane wskazują, że zainteresowanie potencjalną współpracą jest duże – średnio 71,1% (rysunek 4). Maksymalną skłonność do podjęcia współpracy deklarowali ankietowani reprezentujący samorządy powiatów, w następnej kolejności urzędy gmin (88,2%) oraz ośrodki kultury (86,7%). Najmniejsze natomiast zainteresowanie wykazywali przedstawiciele organizacji zrzeszających cechy rzemiosła (44,4%).

Najczęściej wskazywano na gotowość udziału we wspólnych programach i projektach (46,1% odpowiedzi). Duże zainteresowanie budziło również organizowanie wyjazdów na Ukrainę (27,0%), organizowanie lub udział w konferencjach, sympozjach, warsztatach o charakterze międzynarodowym z udziałem partnerów z Ukrainy (22,9%), a także propagowanie kultury Ukrainy na terenie województwa lubelskiego (22,4%). Z kolei starostwa powiatów i samorządy gmin wykazały także znaczne zainteresowanie nawiązywaniem kontaktów z lokalnymi samorządami.

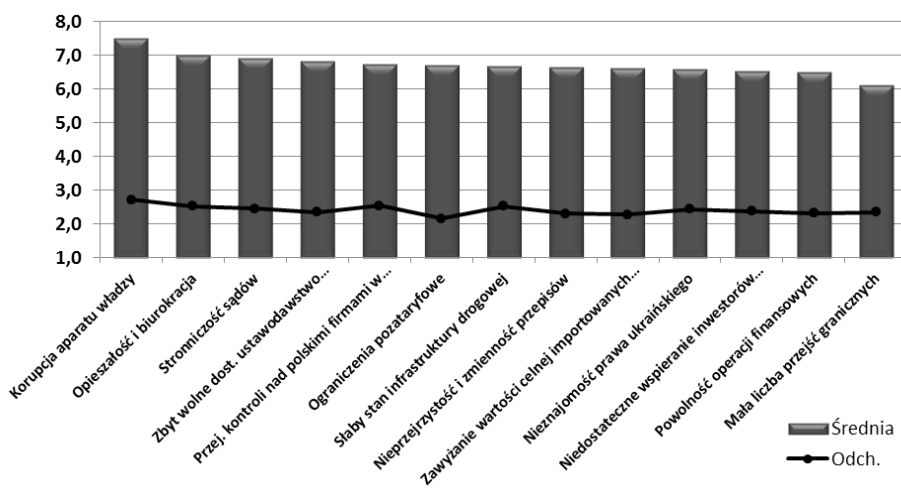
Rysunek 4. Skłonność do nawiązania współpracy według kategorii instytucji (ujęto tylko instytucje reprezentowane przez co najmniej 10 respondentów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonego materiału badawczego.

Interesujących wniosków dostarczyła analiza postrzegania możliwych barier utrudniających kooperację pomiędzy polskimi instytucjami dialogu społecznego a rynkiem ukraińskim (rysunek 5).

Rysunek 5. Potencjalne bariery współpracy (w skali 1–10, gdzie 10 oznacza najwyższy poziom bariery)

Źródło: opracowanie własne na podstawie zgromadzonego materiału badawczego.

W opinii badanych największą barierą jest korupcja aparatu władzy (ocena 7,51 pkt). Nieznacznie mniejsze znaczenie mają: opieszałość i biurokracja w administracji i sądownictwie (7,01), stronniczość sądów w rozpatrywaniu spraw dotyczących obywateli i firm zagranicznych (6,90), zbyt wolne dostosowywanie ustawodawstwa ukraińskiego do wymogów unijnych (6,83), przejmowanie, w sposób niezgodny z prawem, kontroli nad polskimi firmami (6,74). Respondenci nie byli w swoich ocenach jednomyślni, za czym przemawiają wysokie wartości odchyłeń standardowych.

4. Diagnoza oczekiwań instytucji dialogu społecznego

Istotną częścią badań była diagnoza oczekiwań instytucji dialogu społecznego w zakresie wsparcia ze strony państwa polskiego w przypadku rozpoczęcia bądź kontynuacji współpracy z partnerami z Ukrainy.

Wykazano, że najbardziej oczekiwaną formą wsparcia jest pomoc w załatwianiu procedur administracyjnych (41,6% odpowiedzi), w dalszej kolejności – pomoc prawna w kontaktach roboczych i sytuacjach spornych (37,8%), nawiązywanie kontaktów z miejscowymi władzami (36,6%) oraz wsparcie polityczne i organizacyjne ze strony ambasad dla wspólnych inicjatyw i programów (35,3%). Respondenci w najmniejszym zakresie oczekiwali pomocy w dystrybucji materiałów informacyjnych (16,0% odpowiedzi).

Biorąc pod uwagę fakt posiadania bądź braku doświadczeń w zakresie kontaktów roboczych przez określoną instytucję, stwierdzono, że:

- instytucje posiadające takie doświadczenie oczekują wsparcia w szerszym zakresie niż nieposiadające tych doświadczeń;
- wśród organizacji posiadających doświadczenie kontaktów roboczych najczęściej oczekiwane formy wsparcia to: pomoc w załatwianiu procedur administracyjnych oraz wsparcie polityczne i organizacyjne ze strony ambasady i konsulatów;
- wśród organizacji nieposiadających doświadczenia najczęściej wskazywana była pomoc w załatwianiu procedur administracyjnych, pomoc prawna w kontaktach roboczych i sytuacjach konfliktowych oraz nawiązywanie kontaktów z miejscowymi władzami.

5. Atrakcyjność rynku ukraińskiego w opinii instytucji dialogu społecznego

Ocena atrakcyjności rynku ukraińskiego w kontekście potencjalnej współpracy dokonana została w trzech obszarach: czynników prawno-administracyjnych, technologiczno-infrastrukturalnych oraz ekonomiczno-społecznych. Wyniki przedstawiono w tabelach 1–3.

Tabela 1. Analiza odpowiedzi udzielanych w obszarze aspektów prawno-administracyjnych (w skali 1–10, gdzie 10 to najwyższa ocena)

Lp.	Aspekty prawno-organizacyjne	Liczba odp.	Wartość średnia	Odchylenie standardowe	Błąd standard. średniej	Braki odp. (%)
A	Poszanowanie/respektowanie przepisów prawa i porządku publicznego	384	3,46	1,668	0,085	26,0
B	Przejrzystość i spójność ukraińskich przepisów prawnych wobec polskich firm i obywateli	342	3,45	1,603	0,087	34,1
C	Jakość pracy administracji publicznej (szybkość załatwiania spraw, jasność procedur)	337	3,47	1,673	0,091	35,1
D	Sprawność pracy ukraińskich służb celnych	386	3,55	2,121	0,108	25,6
E	Jakość pracy ukraińskich służb mundurowych (np. policji drogowej)	368	3,14	2,017	0,105	29,1
F	Bezpieczeństwo prowadzenia działalności gospodarczej na Ukrainie	339	3,16	1,682	0,091	34,7
G	Dostosowanie ustawodawstwa ukraińskiego do wymogów unijnych	310	3,12	1,708	0,097	40,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanego materiału badawczego.

Tabela 2. Analiza odpowiedzi udzielanych w obszarze aspektów technologiczno-infrastrukturalnych (w skali 1–10, gdzie 10 to najwyższa ocena)

Lp.	Aspekty technologiczno-infrastrukturalne	Liczba odp.	Wartość średnia	Odchylenie standardowe	Błąd standardowy średniej	Braki odp. (%)
A	Dostęp do informacji	364	3,90	1,726	0,090	29,9
B	Jakość dróg	425	3,06	1,681	0,082	18,1
C	Liczba przejść granicznych	418	4,15	1,879	0,092	19,5
D	Czas oczekiwania na granicy polsko-ukraińskiej	426	3,08	1,857	0,090	17,9%
E	Sprawność komunikacji/transportu	379	3,53	1,717	0,088	27,0
F	Standard życia	425	3,39	1,663	0,081	18,1
G	Dostęp do nowoczesnych technologii	359	3,99	1,770	0,093	30,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanego materiału badawczego.

Tabela 3. Analiza odpowiedzi udzielanych w obszarze aspektów ekonomiczno-społecznych (w skali 1–10, gdzie 10 to najwyższa ocena)

Lp.	Aspekty ekonomiczno-społeczne	Liczba odp.	Wartość średnia	Odchylenie standardowe	Błąd standardowy średniej	Braki odp. (%)
A	Łatwość porozumiewania się (występowanie bariery językowej)	453	5,55	2,103	0,099	12,7
B	Łatwość nawiązywania kontaktów biznesowych	319	4,74	1,844	0,103	38,5
C	Stosunek społeczności do polskich obywateli	429	4,95	2,155	0,104	17,3
D	Stosunek społeczności do polskich firm i produktów	360	5,22	2,179	0,115	30,6
E	Stabilność rynku ukraińskiego	348	3,61	1,467	0,079	32,9
F	Dostęp do rynku ukraińskiego	345	4,08	1,645	0,089	33,5
G	Wielkość i potencjał rozwojowy rynku ukraińskiego	328	5,15	2,099	0,116	36,8
H	Pewność dokonywania operacji gospodarczych ze strony ukraińskich przedsiębiorstw	301	3,79	1,660	0,096	42,0
I	Bezpieczeństwo transakcji handlowych	315	3,53	1,716	0,097	39,3
J	Poziom wiedzy i wykształcenia obywateli	364	4,96	1,865	0,098	29,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie pozyskanego materiału badawczego.

W celu wyznaczenia zależności o charakterze przyczynowo-skutkowym w kształtowaniu opinii przedstawicieli instytucji dialogu publicznego (IDS) na temat atrakcyjności rynku ukraińskiego przeprowadzono analizę regresji liniowej, w której do wyznaczenia funkcji budowania oceny atrakcyjności zastosowano poszczególne zagadnienia szczegółowe przedstawione w tabelach 1–3.

W ostatecznej interpretacji wyników wzięto pod uwagę poziom istotności poszczególnych analizowanych zagadnień. Analiza uzyskanych wyników wskazuje na dobry poziom dopasowania proponowanego modelu (R^2 równe 0,501).

Do grupy kluczowych zagadnień należy zaliczyć: poszanowanie/respektowanie przepisów prawa i porządku publicznego, a także wielkość i potencjał rozwojowego rynku ukraińskiego.

Ostatecznie, po uwzględnieniu jedynie bardzo istotnych oraz istotnych statystycznie zmiennych, funkcja budowania oceny atrakcyjności rynku ukraińskiego ($Y_{(x)}$) w perspektywie oceny przedstawicieli instytucji dialogu publicznego działających na terenie Lubelszczyzny przyjmuje następującą postać:

$$Y_{(X)} = 1,796 + 0,33 X_{5a.A} - 0,193 X_{5b.D} + 0,191 X_{5b.F} + 0,2 X_{5c.B} + 0,164 X_{5c.C} + 0,217 X_{5c.G}$$

gdzie:

$X_{5a.A}$ – poszanowanie/respektowanie przepisów prawa i porządku publicznego,

$X_{5b.D}$ – czas oczekiwania na granicy polsko-ukraińskiej,

$X_{5b.F}$ – standard życia,

$X_{5c.B}$ – łatwość nawiązywania kontaktów biznesowych,

$X_{5c.C}$ – stosunek społeczności ukraińskiej do polskich obywateli,

$X_{5c.G}$ – wielkość i potencjał rozwojowy rynku ukraińskiego.

Wyznaczone kwestie problemowe należy traktować jako główne determinanty procesu kształtowania opinii przedstawicieli badanych instytucji dialogu społecznego na temat atrakcyjności rynku ukraińskiego.

Na podstawie uzyskanych wyników można wskazać zagadnienie, które stanowi w opinii badanych osób główny determinant omawianego procesu oceny atrakcyjności rynku ukraińskiego. Jest to problem poszanowania/respektowania przepisów prawa i porządku publicznego.

Podsumowanie

W opinii instytucji dialogu społecznego rynek naszego sąsiada jest dość „odległy”, a wiedza na jego temat niewielka i obarczona wieloma stereotypami. Jest to rynek średnio atrakcyjny – jego wielkość i znaczny potencjał rozwojowy jest redukowany dokuczliwym brakiem poszanowania przepisów prawa i porządku publicznego. Jakkolwiek dość powszechnie deklarowana była skłonność do nawiązania współpracy z partnerami z Ukrainy, dostrzega się wiele istotnych barier dla takiej współpracy.

Wyniki badań ukazują mało optymistyczny wizerunek rynku ukraińskiego, który z pewną dozą ostrożności można przenieść na płaszczyznę relacji: Ukraina – UE³. Pośrednio sygnalizuje on również potencjalne bariery i trudności przyszłego procesu akcesyjnego.

³ Podstawowym aktem prawnym regulującym stosunki dwustronne UE–Ukraina jest Porozumienie o Partnerstwie i Współpracy (PCA), które zostało podpisane 14 czerwca 1994 roku i weszło w życie 1 marca 1998 roku. 29 kwietnia 2004 roku Ukraina podpisała dodatkowy protokół rozszerzający zapisy PCA na nowe kraje przystępujące do UE, w tym Polskę (por. Firszt, 2008, s. 12).

Literatura

- Czyżkowicz, P., Wojciechowski, W. (2011). *Labour market in Lublin voivodship*. W: P. Czyżkowicz, P. Opala (red.), *Conditionings of domestic and international competitiveness of lublin voivodship*. Warsaw: Ernst & Young Publishing.
- Fedosova, V. (2011). Analysis of Labour Migration of Volhynia Area (based on Volyn region). *Ekonomiczni Nauki*, 8 (31).
- Firszt, D. (2008). Czy Ukraina podąży śladami Polski? *Kurier UEK*, 8 (24).
- Han, C.M. (1989). Country Image: Halo or Summary Construct? *Journal of Marketing Research*, XXVI, May.
- Hatch, M.J., Schultz, M. (2004). *Organizational Identity*. Oxford: Oxford University Press.
- Statistical data published by State Committee of Statistic in Ukraine* (2012). Pobrane z: <http://www.voladm.gov.ua>.
- Jakubowski, A. (2011). *Euroregion Bug in figures in 2011*. Lublin: Statistical Office in Lublin.
- Mikula, N., Wołoszyn, W. (red.). (2008). *Common Polish-Ukrainian Strategy of Cross-Border Cooperation of Euroregional associations 2005–2015*, Lublin, Resovia, Lviv, Užhorod: Cross-border Cooperation Programme.
- Mostovenko, N., Levchuk, V. (2010). *Barriers and Factors of Activating of Polish-Ukrainian Transborder Cooperation*. Regional Economics 13, Ukraine: Lutsk National Technical University.
- Niss, H. (1996). Country of Origin Marketing over the Product Life Cycle. *European Journal of Marketing*, 3.
- Ravasi, D., Schulz, M. (2006). *Responding to Organizational Identity. Threats. Exploring the Role of Organizational Culture*. *Academy of Management Journal*, 49.
- Stachowicz, J., Stachowicz-Stanusch, A. (2008). *Management of Economic and Social Identities on Both Regional and Enterprise Levels within the Contemporary Globalizing Reality*. W: *The Economics of Education and Innovation for Sustainability and Growth*, Congress of Political Economists (COPE). Wilkes: Wilkes University.
- Strategiczne kierunki rozwoju gospodarczego i społecznego regionu w latach 2012–2015*, (2012). W: *Program reform gospodarczych na lata 2010–2014, dostatnie społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, skuteczne państwo*. Zamość–Łuck: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu.
- Wójcik, W. (red.). (2007). *Monitoring i ewaluacja regionalnej strategii innowacji województwa lubelskiego*. Lublin: Wydawnictwo Politechniki Lubelskiej.

OPPORTUNITIES AND BARRIERS TO CROSS-BORDER ECONOMIC COOPERATION OF POLISH AND UKRAINIAN REGIONS FROM THE PERSPECTIVE OF SELECTED INSTITUTIONS OF SOCIAL DIALOGUE

Abstract

The article presents some research results concerning the opinion of selected social dialogue institutions in Lublin region regarding possibilities and impediments of the economic cooperation and the development of entrepreneurship in Ukraine, particularly in the border region of the Volhynian circumference. The subject matter of examinations concerned the following areas: a) knowledge about the Ukrainian market, b) tendency for cooperation with relevant institutions in Ukraine, c) barrier of such a cooperation, d) support expectations for such a cooperation and e) evaluation of Ukrainian market attractiveness in the opinion of representatives of social dialogue institutions.

Translated by Łukasz Skowron

Keywords: ukrainian market, border region cooperation, social dialogue institutions

JEL Codes: F16, L31, N30

